

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИҲ

Илимий-методикалық журнал

№ 4/2 2023

гуманитарные науки
естественные науки
технические науки

1-ИЮНЬ БАЛАЛАРДЫ ҚОРҒАҰ КҮНИ

МУАЛЛИМ ХАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИҲ

Илимий-методикалық журнал

2023

4/2-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоғарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз хам хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғуўалық берилген.*

Нөкис

МАЗМУНЫ

ТИЛ ХАМ ЭДЕБИЯТ

Abduraximova U. Sh. Bo'lajak tarjimonlarning kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zarurati	7
Raxmatova M. U. Interview method as a tool for improving speaking capabilities	14

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Bazarbaeva A.K. Joqari oqiw orinlarinda talim sapasin taminlewdе kredit-modul sistemasin ornı	18
Ahmedov T. Y. Xorazm jadidlarining tarbiyaviy-pedagogik qarashlari asosida yoshlarning ma'naviyatini oshirish	23
Mutallibjonov M.M. Talabalarda kasbiy ma'naviyatni rivojlantirish ko'rsatkichlari, mezonlari va texnologiyasi	30
Obidov J. G'. Mustaqil ta'lim jarayonida talabalarga o'quv materiallarini imitatsion-variantlik asosida o'qitishni takomillashtirish texnologiyalarini joriy etishning nazariy-metodologik asoslari	36
Dehqonova M. G'. Individual yo'naltirilgan ta'lim modeli	41
Mirzaakbarov D.D., Ismoilova D.S. Oliy ta'lim muassasalarida bulutli texnologiyalardan foydalanish metodikasi	44
Jumaev A. Sh. Bo'lajak o'qituvchi shaxsining ijtimoiy faolligi	50
Jo'raeva D. Y. Talabalarni mustaqil ta'limni bulutli texnologiyalar asosida takomillashtirishning natijalari va ularni samaradorligi	53
Aliyev N. M. Gipotetik-deduktiv metod va uning zamonaviy pedagoglarni analitik tafakkurini rivojlantirishdagi o'rni	60
Gayupova S.X. Individual ta'limning istiqbollari va zamonaviy talaba shaxsini shakllantirishdagi pedagogik-psixologik omillari	68
Adilov N. X. Didaktik loyihalash muhandislik talimi jarayonini fanlararo integrativ takomillashtirish vositasi sifatida	74
Usmonov A.A. Talaba-yoshlarda ilm egallash va ilmiy-tadqiqot bilan shug'ullanishning dolzarbligi	80
Xoshimova F.B. Masofaviy ta'lim muhitida malaka oshirish tinglovchilarining ijodkorlik faoliyatlarini rivojlantirish	86
Rahmonova G.S. «Uzluksiz kasbiy ta'lim» platformasida malaka oshirish sifatini belgilovchi omillar	91
Xamraqulov J.B. Talabalarda ekoetik kompetentlikni rivojlantirishda ekologik ta'lim-tarbiyani mushtaraklashtirish masalasi	96
Nurmatova M. O. Me'yoriy-huquqiy hujjatlarda tyutoring tizimini tashkil qilishga quyilayotgan talablar va mas'uliyatli vazifalarning aks ettirilishi	102
Ulkanov S.S. Zamonaviy o'qitish texnologiyalari va vositalari asosida texnika yo'nalishi talabalariga mutaxassislik fanlarini o'qitishning konseptual asoslari	107
Қодиров Ф. Ў. Эвристик топшириқлар ёрдамида ижодий вазифаларга ечим топиш орқали бўлажак ўқитувчиларининг касбий компетенцияларини ривожлантириш	114
Otabaeva A. Aqli zaif bolalarni o'qitish: strategiyalar, muammolar va eng yaxshi amaliyotlar	120
Siddiqov I. Ta'limda scribing texnologiyasi	125
Adizova N. Ta'lim tizimida o'qituvchining divergent fikrlashini shakllantirish yo'llari va vositalari	131
Gadoyeva D. Ijtimoiy pedagogik texnologiyalar asosida yoshlarda liderlik kompetensiyasini rivojlantirish	139
Абдурашидов А. А., Каримова М. Миллий хунарамандчилик турлари ва унинг жамият ижтимоий ҳаётида тутган ўрни	143

INDIVIDUAL YO'NALTIRILGAN TA'LIM MODELI

Dehqonova M.G'.

CHDPU, Pedagogika fakulteti, "Maxsus pedagogika" kafedrası o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: individual ta'lim, model, tizim, muhit, mentor, assistant, dars, mashg'ulotlar, metodika, diagnostika, yo'nalish.

Ключевые слова: индивидуальное обучение, модель, система, среда, наставник, помощник, урок, обучение, методика, диагностика, направление.

Key words: individual education, model, system, environment, mentor, assistant, lesson, training, methodology, diagnosis, direction.

Hozirgi kunda eng katta e'tibor ta'limga qaratilmoqda. Bilamizki ta'lim-tarbiya jamiyatni oson boshqarish uchun bir vosita sifatida hayotimizning muhim pozitsiyasidan biri bo'lib bormoqda. Buyuk taniqli ma'rifatparvar Abdulla Avloniyning "Tarbiya biz uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir" degan chuqur ma'noli so'zlari naqadar haqiqat ekanini bugun, har qachongidan ham yaxshi anglaymiz. Shu nuqtai nazardan oladigan bo'lsak ta'lim tarbiya jarayoni faqatgina to'g'ri pedagogik yondoshuv bo'lgan muassasadagini amalga oshadi. Bugungi kunda ta'lim muassasalari o'z mavqeini va bilim salohiyati yuksaltirish uchun turli yo'nalishlar, uslublar, innovatsion texnologiyalarni qo'llab dars jarayonlarini tashkil etilmoqda.

Individual yo'naltirilgan ta'lim bu - har bir ta'lim oluvchi talabaning shaxsiy qobiliyatlarini va o'zlashtirishini inobatga olgan holda unga mos va xos yondoshish vositasidir. Ushbu ta'lim modeli ikki xil tizim orqali o'z muvaffaqiyatini yoritadi:

- Talabalarni muvaffaqiyatga yo'naltirilgan;
- Talabalarining bo'shliqlariga yo'naltirilgan.

Har bir model o'z ichiga talaba bilan individual ishlash orqali undagi qobiliyatlarni qayta yaratishni maqsad qilib qo'yadi. Talabalarni muvaffaqiyatiga yo'naltirilgan modeldan o'zlashtirishdagi yutuqlari va kasbiy amaliyotga yo'naltirilganlik asosiy o'rinni egallab, assistentdan mentorgacha faoliyatiga jalb etiladi. Bu uning shaxsiy individual qobiliyatlarini yanada rivojlanishi uchun muhim zamin hisoblanib mentorlik sari yo'lda asosiy yo'lchiroq sifatida xizmat qiladi. Mentorlik sari yo'lda talaba bosqichma bosqich kelajagi uchun kerak bo'lgan bilim ko'nikmalarga ega

bo'ladi, nafaqat har kungi ta'lim sifatini balki o'zining shaxsiy muommolari jamoa bilan, ota-onalar bilan, do'stlar davrasida o'zining va yaqinlarining muommolariga ham yechim topishni o'rganadilar. Bu bevosita faqatgina individual tarzda amalga oshadi. Bu asnosida ishlash yuqori sifat koefitsiyentini tashkil qilib ilk individual tarzda bilim berilgan "Mentorlik kursi" tinglovchilarida juda pozitiv xotiralar va amaliy jarayonlar bilan yodda qoldira oldi.

Talabalarining bo'shliqlariga yo'naltirilgan modelda o'zlashtirishdagi muommo sabablari aniqlanadi, sabablari asoslanadi va unga mos keladigan individual kompetension-korreksion ish tizimi ishlab chiqiladi. Bu yo'nalish ham o'qituvchi va professor tomonidan individual shug'ullanib maxsus tayyorlangan tizim orqali amalga oshiriladi.

Yuqorida ta'kidlab o'tilgan ikki model bilan sifatli ta'lim berish talabalarining sifatli ta'lim olish huquqini poymol qilmasdan to'g'ri yo'naltirish mumkin bo'ladi. Eng muhim sifatli ta'limning tarkibi va talab qilib olishni bilish lozimdir. O'zbekiston Respublikasining yangi konstitutsiyasi 50 moddasida ham sifatli ta'lim kafolatlanadi deb ta'kidlangan.

Individual yo'naltirilgan ta'lim tizimimiz quidagi tartibda ish olib boradi:

1. Tezkor diagnostika;
2. ART- metodika;
3. Kasb to'garagi;
4. Binar darslar;
5. Integrativ darslar.

Tezkor diagnostikada talabalarining shaxsiy individual qobiliyatlari ularning qiziqishlariga moslangan holda test, savol javob, anketa-so'rovnoma orqali aniqlab olinadi va ularni guruhlarga bo'lgan holda ish olib borish uchun saralanadilar. Bunda nafaqat o'zlashtiruvchi balki o'zlashtirmovchi qatnashchilar ham teng ball to'plab o'zining ichki qobiliyatlari va pedagogik mahoratini ham namoyon qilishi mumkin bo'ladi. Yoki aksincha yuqori natija kutgan talabadan keskin past ball olishi va u faqatgina yuzaki amaliy bilimga ega bo'lgan natija qayd etishi mumkin. Bunda talabalar akademik va ijtimoiy potensial tahlil metodikalaridan foydalanishlari mumkin bo'ladi. Shu asnoda tezkor diagnostika o'tkaziladi va individual ta'lim modelining keyingi tizimiga o'tkaziladi.

ART-metodikada talabalarining vaqtlarini mazmunli o'tkazish va bilimlarini mustahkamlashga qaratilgan bo'lib bunda har bir o'tiladigan mashg'ulotlariga mos metodikalar tayyorlanadi va maktabgacha ta'lim tashkilotidagi metodik qo'mitaga yoki boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun foydalanishga topshiriladi. Bu bilan ularning o'zlari ham amaliyot jarayonida talabalar tomonidan tayyorlangan mualliflik metodikalarini bemalol amaliyotga tadbiiq qilishlari mumkin bo'ladi. Bu ularning amaliyotga moslashishlariga va erkin ijodiy muhitda o'zlarini ko'rsatib qobiliyati rivojlanishiga yordam beradi.

Individual ta'limning keyingi bosqichi olingan bilimlarni mustahkamlovchi asosiy tizim hisoblanib amaliy darslar, seminar mashg'ulotlari va amaliyotda tushunmovchilikka ega bo'lgan va qiyinchilikka uchragan mavzularni maxsus tashkillashtirilgan to'garaklarda mustahkamlaydilar. Bunda pedagogik, psixologik, metodik va huquqiy tomondan bilimlar beriladi va kasbiy yetilish jarayoni tezlashadi.

Mustahkamlangan bilimlar dars jarayonlariga tadbqiq qilinadi va an'anaviy darsdan innovatsion uslubdagi darsga o'zgartiriladi. Bunda "Binar darslar" eng maqbul innovatsion yechim hisoblanadi. Binar darsda ikki hildagi til va o'qituvchilarning tajriba malakalari inobatga olinadi.

Integrativ dars jarayoni asosan ikki hil turdagi ta'lim yo'nalishini talabalarini bir mavzuga birlashtirgan holda bilim berish va o'zaro ma'lumot almashuvi amalga oshiriladi. Misol uchun oladigan bo'lsak tiflopedagogika va surdopedagogika talabalarini umumlashtirgan mavzu ostida o'qitib o'zaro har bir yo'nalishdagi kamchilik va yutuqlar bilan bo'lishishi yoki yangiliklarni muhokama qilishlari mumkin. Bunda eng asosiysi bilimlarni birgalikda mustahkamlash va ulardagi bilimlarning saviyasi yuqori bo'lishi ta'minlash bolib, ma'lumotlarni qiyosiy va intensiv o'zlashtirish muhiti paydo bo'ladi.

Adabiyotlar:

1. Dehqonova, M. (2023). The first stages of ensuring continuity in the elimination of speech defects of speech-impaired children. *Science and innovation*, 2(B2), 55-58.
2. Ghiyosiddinovna, D. M. (2023). Specific Characteristics of Logopedic Work with Blind Children. *Central asian journal of social sciences and history*, 4(1), 101-105.
3. G'iyosiddinovna, D. M. (2022). 4+ 2 Ta'lim tizimidagi o'rni. ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 2(10), 389-393.
4. Achilova S.J., Qodirova F.U., DEhqonova M.G', "Logopedik texnologiya" o'quv qo'llanma, 2023. Zebo-print.
5. Muborak, D., & Lobar, S. (2022). maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda nutqning kech rivojlanishi. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 2(10), 345-349.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada Chirchiq davlat pedagogika universitetining ilmiy yangiligi "Pedagogik ta'lim innovatsion klasteri"ning eng muhim komponentlaridan bo'lgan "Individual yo'naltirilgan ta'lim" modeli misolida tanishib chiqsak bo'ladi.

РЕЗЮМЕ

В данной статье мы можем ознакомиться на примере модели «Индивидуально-ориентированное образование», которая является одной из важнейших составляющих научной инновационной деятельности Чирчикского государственного педагогического университета «Инновационный кластер педагогического образования».

SUMMARY

In this article, we can get acquainted with the example of the «Individual oriented education» model, which is one of the most important components of the scientific innovation of the Chirchik State Pedagogical University «Pedagogical Education Innovation Cluster».